

Nr 6

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1962/63 till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 31 (s. 78—80), föreslagit riksdagen att till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 000 kr.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 492 av herr *Carlsson, Georg, m. fl.*, likalydande med II: 574 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att sådana kompletterande bestämmelser utfärdas, att arealtillägg skall utgå även till brukare med en areal av maximalt 15 hektar odlad jord, när särskilda skäl därtill kan anses föreligga, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till författningstext som föranledes av vad i motionen föreslagits.

2) I: 495 av herr *Jonasson* och herr *Bengtson*, likalydande med II: 578 av herr *Wahrendorff*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam prövning av frågan om en höjning av det extra mjölkpristillägget för Värmlands län i enlighet med vad i motionen anförts.

3) I: 496 av herr *Lundström m. fl.* och II: 570 av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av anslaget till särskilt stöd åt det mindre jordbruket måtte dels godkänna de i propositionen framlagda förslagen med de ändringar och tillägg som ovan angivits i motionen, dels å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor, dels ock beakta vad i motionen i övrigt anförts.

4) I: 499 av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*, likalydande med II: 571 av herr *Holmberg m. fl.*, vari hemställts, att leveranstillägg för mjölk skall utgå med 6 öre per kilogram för leveranser mellan 1 000 och 9 000 kilogram per år, att maximibeloppet, 480 kronor, skall utgå oförändrat upp till en leveranskvantitet av 20 000 kg samt att för leveranser överstigande 20 000 kg per år en avtrappning sker med 4 öre per kg; att extra mjölkpristillägget i norra Sverige skall utgå med 250 öre per kilogram mjölkfett i

område I, med 230 öre i område II, med 180 öre i område III, med 140 öre i område IV och med 40 öre i område V; samt att det av Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkt 31 — Särskilt stöd åt det mindre jordbruket — för budgetåret 1962/63 begärda förslagsanslaget uppräknas med erforderligt belopp.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionerna II: 570, II: 574, II: 578 samt I: 499.

Departementschefen har anfört följande.

Medel för ifrågavarande ändamål har hittills anvisats under ett reservationsanslag och beräknats för perioder, som inte sammanfallit med det aktuella budgetåret. Detta har medfört bristande överensstämmelse mellan anslagsanvisning och medelsförbrukning. Konstruktionen har avvikit från gällande praxis rörande statens budget. Reglerna för småbrukarstödet är nämligen fastlagda genom riksdagens beslut. Vid oförändrade regler varierar sålunda medelsbehovet under förevarande anslag mellan olika budgetår endast med hänsyn till dels förändringar i antalet bidragsberättigade småbrukare och av dessas arealinnehav, dels förändringar av mjölkproduktionens volym. Bidragens konstruktion är följaktligen sådan, att medel för ändamålen bör anvisas under ett förslagsanslag.

Lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd har beräknat de på budgetåret 1962/63 belöpande utgifterna för ifrågavarande ändamål till 95 miljoner kr. Detta belopp bör i enlighet med vad nyss anförts för nästa budgetår uppföras under ett förslagsanslag. Då de per den 30 juni 1962 på reservationsanslaget kvarstående medlen anvisats för att täcka kostnaderna för samma period, bör denna behållning överföras till budgetutjämningsfonden.

Utskottet. I överensstämmelse med 1947 års principbeslut i ämnet syftar den svenska jordbrukspolitiken till att bereda den i jordbruket sysselsatta befolkningen en med jämförliga grupper likvärdig inkomststandard. För att uppnå detta mål söker man från statsmakternas sida på olika sätt stödja den yttre och inre rationaliseringen inom jordbruket — den stödform som på sikt bedömes vara mest ändamålsenlig — samt genom att skydda den inhemska prisnivån.

Vid uppställandet av en dylik målsättning har det från statsmakternas sida stått klart att behov förelegat av ett övergångsstöd åt det mindre jordbruket för att härigenom mildra övergångssvårigheterna. Nu gällande grunder för småbrukarstödet fastställdes vid 1959 års riksdag i anledning av förslag av 1955 års småbruksutredning. För närvarande utgöres småbrukarstödet av dels ett arealtillägg, dels ett leveranstillsägg för mjölk och dels ett extra mjölkpristillsägg i norra Sverige.

Vid innevarande års riksdag har väckts motioner, vari yrkats vissa ändringar i nu gällande bidragsregler. I princip syftar motionärerna till att ernå en vidgad ram för småbrukarstödet bl. a. genom en höjning av nu gällande bidragsskalor. I enlighet med föregående års riksdagsbeslut i ämnet i anledning av då väckta motioner med samma innebörd anser utskottet att nu i kraft varande bidragsregler alltså bör gälla. Utskottet vill i sam-

manhanget jämväl erinra om att 1960 års jordbruksutredning bl. a. har till uppgift att pröva nu utgående stöd. Inom en förhållandevis snar framtid torde statsmakterna komma att få ta ställning till utredningsresultatet. Alltför täta förändringar av bidragsreglerna på förevarande område torde medföra påtagbara olägenheter.

I anledning av yrkandet i motionsparet I: 496 och II: 570 får utskottet särskilt framhålla olämpligheten av att jämväl nytillträdande jordbrukare skall kunna erhålla bidrag. Härigenom skulle nya grupper jordbrukare, som köpt ett mindre jordbruk med full vetskap om dess begränsade bärkraft, komma att innefattas i stödet. Genom att godtaga motionärernas förslag torde nu utgående bidrag mista sin karaktär av övergångsstöd och stimulera till inköp av små brukningsenheter, något som ej står i överensstämmelse med de av statsmakterna beslutade riktlinjerna för en storleksrationalisering inom jordbruket.

Med stöd av vad utskottet nu anfört avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 496 och II: 570 samt I: 499 och II: 571. Utskottet anser sig ej heller kunna biträda i motionsparet I: 492 och II: 574 väckt yrkande om möjligheterna att, då vissa angivna skäl därtill föreligger, lämna arealtilllägg upp till 15 hektar. Vidare avstyrker utskottet på tidigare anförda skäl jämväl yrkandet i motionsparet I: 495 och II: 578 om en skyndsam prövning av frågan om en höjning av det extra mjölkpristillägget för Värmlands län.

Då utskottet ej har något att invända mot vad Kungl. Maj:t förordat under förevarande punkt, hemställer utskottet,

att riksdagen må

A. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 492 och II: 574 samt I: 496 och II: 570, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att för utbetalande av arealtilllägg skall gälla nuvarande skala;

B. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 496 och II: 570, såvitt nu är i fråga, besluta att beträffande arealtilllägg till nytillträdande jordbrukare hitillsvarande bestämmelser skall gälla;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 496 och II: 570 samt I: 499 och II: 571, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att leveranstillägget för mjölk skall utgå efter nu gällande regler;

D. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 495 och II: 578 samt I: 496 och II: 570 ävensom I: 499 och II: 571, sistnämnda båda motionspar såvitt nu är i fråga, besluta att extra mjölkpristillägget i norra Sverige skall utgå med nu gällande belopp;

E. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 492 och II: 574, I: 496 och II: 570 samt I: 499 och II: 571, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, å rikssta-

ten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln till *Särskilt stöd åt det mindre jordbruket* anvisa ett förslagsanslag av 95 000 000 kr.

Stockholm den 16 mars 1962

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson, Nord, Bertil Andersson, Carl Eskilsson, Mossberger, Hedström, Uno Olofsson*, Magnusson, Jonasson och Isacson;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Jonsson i Strömsund, Sköld*, Hæggbloom, Lindström*, fru Lindskog, herrar Arweson, Nilsson i Lönsboda, Östlund* och Jönsson i Ingemarsgården.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. av herrar *Nord, Carl Eskilsson, Uno Olofsson, Jonasson, Isacson, Hansson* i Skegrie, *Hæggbloom, Nilsson* i Lönsboda, *Östlund* och *Jönsson* i Ingemarsgården, vilka ansett att utskottets utlåtande bort lyda sålunda:

»Den svenska jordbrukspolitiken efter 1947 års riksdags principbeslut i ämnet har bland annat syftat till att bereda den i jordbruket sysselsatta befolkningen en med jämförliga grupper likvärdig inkomststandard. Statsmakterna har sökt uppnå denna målsättning genom att stödja den yttre och inre rationaliseringen samt genom att skydda den inhemska prisnivån. Dessa åtgärder har emellertid ej varit till fyllest för att lösa småbrukets inkomstproblem. För att förbättra de mindre jordbrukens ekonomiska ställning har därför utgått ett särskilt småbrukarstöd.

Nu gällande bestämmelser rörande formerna för och omfattningen av småbrukarstödet fastställdes av 1959 års riksdag (prop. 149; JoU 31; rskr. 285). Kungl. Maj:ts av riksdagen godtagna förslag hade föregåtts av en särskild utredning, vilken i februari 1958 avgivit betänkande angående småbrukarstödet (SOU 1958: 7). På åtskilliga punkter frångick dock Kungl. Maj:t och riksdagen betänkandet, vilket ledde till inte oväsentliga försämringar i förhållande till detsamma. Främst gäller detta bidragsskalorna och bidragsreglerna för stödet. Den sammanlagda årliga kostnaden för det stöd betänkandet avsåg beräknades till 133 miljoner kronor. Riksdagens beslut år 1959

omfattade en kostnad av 114 miljoner kronor. Det faktiska utfallet med nu gällande bidragsregler har dock stannat vid cirka 98 miljoner kronor.

Det svenska jordbruket domineras alltjämt — om man ser till antalet enheter — av brukningsenheter med mindre än 10 hektar åker. Ett mycket stort antal av dessa enheter ger inte sina brukare en rimlig arbetsinkomst vid den prisnivå på produkterna, vilken nu gäller och som är avvägd med syfte på basjordbrukarnas inkomstlikställighet med industriarbetarna i de då två lägsta ortsgrupperna. Enligt vad som i olika sammanhang statistiskt belysts, lever ett stort antal småbrukare på en standard, som jämförelsevis sett måste betecknas som otillfredsställande.

Liksom motionärerna i motionerna I: 496 och II: 570 anser utskottet att ingenting framkommit som tyder på att ett minskat behov av särskilt stöd åt det mindre jordbruket skulle föreligga i förhållande till den stödram, som togs som utgångspunkt då den förutnämnda utredningen om småbrukarstöd utformade sina förslag. I avvaktan på den prövning av småbrukarstödet som avses ske genom 1960 års jordbruksutredning, anser utskottet att stödet tills vidare i princip skall utgå enligt de regler och bidragsskalor, som framlades av småbruksutredningen, dock med bortseende från det kalvbidrag utredningen föreslog. Det extra mjölkpristillägget i norra Sverige bör emellertid uppräknas ej oväsentligt utöver vad utredningen åsyftat.

Enligt nu gällande princip skall, med vissa särskilt angivna undantag, nytillträdande jordbrukare inte erhålla arealtillägg. En motsvarande bestämmelse gällde även för producentbidraget. Småbruksutredningen föreslog emellertid att ifrågavarande bestämmelse skulle upphöra. Till denna uppfattning anslöt sig bland andra jordbrukets egna organisationer vid remissbehandlingen av utredningens betänkande. Nyssnämnda bestämmelse har efter hand kommit att väcka en stigande irritation bland småbrukarna, främst av det skälet att man anser det vara orättvist att de som många gånger bäst är i behov av bidrag inte är berättigade att uppbära detsamma som nytillträdande jordbrukare. Utskottet ansluter sig för sin del till den motionsledes uttalande uppfattningen, att möjligheten att erhålla arealtillägg på högst 500 kronor har mycket litet att betyda vid de överväganden som en presumtiv nytillträdande jordbrukare gör. Takten i strukturrationaliseringen torde i stort sett vara oberoende av hur detta stöd utformas. Ett betydande antal småbruk måste dessutom med hänsyn till behovet av arbetskraft förutsättas bli bestående hur än strukturrationaliseringen utvecklar sig. Utskottet tillstyrker därför motionsförslaget att samtliga nytillträdande jordbrukare skall, därest de uppfyller övriga bidragsvillkor, kunna få arealtillägg.

Beträffande utformningen av arealtilläggets bidragsskala biträder utskottet det i motionsparet I: 496 och II: 570 framförda förslaget till dylik skala. Därvid sättes, bland annat, den nedre arealgränsen så att bidrag kan utgå från och med 2,0 hektar åker. Skalan för arealtillägget bör alltså hädanefter ha följande utseende:

Areal, ha	Areal tillägg kronor/år
2,0— 3,0	250
3,1— 4,0	375
4,1— 7,0	500
7,1— 8,0	375
8,1—10,0	250

Utskottet anser sig således ej kunna biträda yrkandet i motionsparet I: 492 och II: 574 beträffande viss möjlighet att lämna arealtillägg utöver arealgränsen 10 hektar.

Av utskottet här förordade ändringar vad rör arealtillägget kan beräknas medföra ett totalt medelsbehov för utbetalande av tillägg av ifrågavarande slag å cirka 27 miljoner kronor.

Utskottet vill erinra om mjölkprisets betydelse för småbrukets lönsamhet. Det nu utgående stödet till småbruket har därför givits en stark anknytning till mjölkproduktionen bland annat i form av leveranstillägg och det extra mjölkpristillägget för norra Sverige. I propositionen 1959: 149 antogs kostnaderna för leveranstillägget komma att belöpa sig till 44 miljoner kronor. Småbruksutredningen räknade med ett medelsbehov å 51 miljoner kronor.

Utskottet anser att den nuvarande bidragsskalan för leveranstillägget genom sin toppighet fått en mycket olämplig utformning. I likhet med motionärerna i denna fråga anser utskottet att en bättre avvägning skulle nås, om man förskjuter gränsen för maximerat bidrag från nuvarande 12 000 kg till 15 000 kg mjölk per år på sätt småbruksutredningen föreslagit. Utskottet förordar därför att bidragsreglerna utformas i enlighet härmed. Efter en dylik ändring torde den årliga kostnaden för leveranstillägg komma att uppgå till cirka 40 miljoner kronor. Av det sagda följer att utskottet avstyrker yrkandet, såvitt nu är i fråga, i motionerna I: 499 och II: 571.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för en förbättring av det särskilda stödet till norra Sverige. En justering av alla bidragsbelopp med samma procentsats skulle emellertid öka intervallerna mellan de olika områdena. Såsom framhållits i motionerna I: 496 och II: 570 bör möjligheter därför skapas att genomföra en differentierad höjning med hänsynstagande till behovet av ökat stöd i de olika områdena. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att dessa frågor nu bör tagas upp till prövning. I de ifrågavarande motionerna har föreslagits, att det extra mjölkpristillägget skall tillföras ett ytterligare belopp om 4 miljoner kronor att användas som förstärkning av nu utgående stöd. Utskottet tillstyrker motionsyrkandet. Såsom motionärerna framhållit bör det ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation besluta angående fördelningen av sagda belopp mellan de olika områdena. Totalkostnaden för det extra mjölkpristillägget i norra Sverige kan härvid beräknas till cirka 38 miljoner kronor. Vad i motionsparen I: 495 och II: 578 samt I: 499 och II: 571 anförts i denna fråga kan utskottet ej biträda.

Aberopande det förut anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

A. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 496 och II: 570 ävensom med avslag å motionerna I: 492 och II: 574, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att arealtillägg skall utgå enligt följande skala:

Areal, ha	Arealtillägg, kronor/år
2,0— 3,0	250
3,1— 4,0	375
4,1— 7,0	500
7,1— 8,0	375
8,1—10,0	250

B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 496 och II: 570, såvitt nu är i fråga, besluta att arealtillägg skall utgå även till nytillträdande jordbrukare i enlighet med vad utskottet anført i det föregående;

C. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 496 och II: 570 ävensom med avslag å motionerna I: 499 och II: 571, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta, att leveranstillägg för mjölk skall utgå med 5 öre per kilogram för leveranskvantiteterna 1 001—9 000 kilogram per år och med 400 kronor per år för leveranskvantiteterna 9 000—15 000 kilogram, varefter för leveranser överstigande 15 000 kilogram per år en minskning skall ske med 4 öre per kilogram;

D. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 496 och II: 570, såvitt nu är i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 495 och II: 578 samt I: 499 och II: 571, sistnämnda motionspar såvitt nu är i fråga,

1) besluta, att för det extra mjölkpristillägget i norra Sverige nu sammanlagt utgående belopp skall höjas med 4 000 000 kronor; samt

2) anhålla hos Kungl. Maj:t om fördelning av det extra mjölkpristillägget mellan de olika områdena i enlighet med vad utskottet i det föregående anført;

E. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 496 och II: 570 ävensom med avslag å motionerna I: 492 och II: 574 samt I: 499 och II: 571, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln till *Särskilt stöd åt det mindre jordbruket* anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor.»

2. av herr Jonasson.